

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Kultura w Unii, która mierzy wyżej: rola regionów i miast

(2020/C 141/09)

Sprawozdawca: Vincenzo BIANCO (IT/PES), radny gminy Catania**ZALECENIA POLITYCZNE**

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW

1. Uważa, że konieczne jest propagowanie szerokiego rozumienia kultury i europejskiej różnorodności kulturowej, które wykracza poza samo tylko zachowanie i ochronę materialnego dziedzictwa i ułatwia dostrzeganie zmian społecznych i kulturowych zachodzących w społeczeństwie europejskim.
2. Jest świadom roli, jaką mogą odgrywać miasta i regiony poprzez zapewnianie pluralistycznej i innowacyjnej wizji kultury i większe zaangażowanie obywateli w procesy rozwoju kultury dzięki dostarczeniu im narzędzi uczestnictwa. Podkreśla w związku z tym potrzebę ochrony wolności ekspresji artystycznej, która jest warunkiem demokracji, oraz ochrony prawa wszystkich obywateli do dostępu do różnorodnych form ekspresji kulturowej, które ma zasadnicze znaczenie dla dobrostanu społeczeństw⁽¹⁾. Będąc tego świadomym, uważa, że działania w dziedzinie kultury powinny zwiększyć zdolność sztuki i kultury do bycia wolną i niezależną siłą w społeczeństwie. Wzywa wszystkie szczeble sprawowania rządów i instytucje europejskie do wspierania wysiłków mających na celu zwiększenie zdolności artystów do reagowania na zagrożenia i nienawiść, w obliczu których mogą stanąć w sferze publicznej.
3. Wzywa Komisję, by uwzględniła kulturę jako jeden z priorytetów politycznych nowej kadencji, i apeluje do Rady, by poparła w kontekście nowych WRF przyznanie odpowiednich środków przeznaczonych na propagowanie dziedzictwa kulturowego, zarządzanie nim, korzystanie z niego oraz jego rozwijanie na poziomie lokalnym i regionalnym.
4. Zwraca się do Komisji o nadanie większego znaczenia korzystaniu z zasobów kulturowych oraz promowaniu korzystania z nich, zwłaszcza przez ludzi młodych, również z myślą o rozwoju społeczno-gospodarczym i wroście zatrudnienia.

Kontekst: zobowiązanie UE do promowania kultury na szczeblu lokalnym i regionalnym

5. Podkreśla, że Traktaty zobowiązują UE do szanowania „swej bogatej różnorodności kulturowej”, zachęcania do współpracy między państwami członkowskimi i uzupełniania ich działań w celu „pogłębiania wiedzy oraz upowszechniania kultury i historii narodów europejskich” oraz ochrony „twórczości artystycznej i literackiej, włącznie z sektorem audiowizualnym”. Ponadto Traktaty przyznają UE kompetencje w zakresie wspierania działań państw członkowskich w sektorze kultury, turystyki, kształcenia, szkolenia zawodowego, młodzieży i sportu, przy zachowaniu zasady pomocniczości.
6. Z zadowoleniem przyjmuje decyzję Komisji, by kontynuować obecny program „Kreatywna Europa” jako samodzielny projekt, co zapewni niezależne ramy finansowe w dziedzinie kultury oraz utrzymanie wyników osiągniętych w latach 2014–2020.
7. Podkreśla, że nowy europejski program na rzecz kultury uzupełnia i wzmacnia tożsamość europejską poprzez uznanie różnorodności kultur europejskich, wzmocnienie europejskiego sektora kultury i sektora kreatywnego oraz ich relacji z partnerami spoza Europy.
8. Podkreśla, że w ramach Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018 odnotowano istotną liczbę działań w terenie – w całej Europie przeprowadzono tysiące działań, zachęcano do dzielenia się europejskim dziedzictwem kulturowym i docenienia go jako wspólnego zasobu, podnoszono świadomość historii i wspólnych wartości europejskich, wzmacniano tożsamość europejską i poczucie przynależności do wspólnej przestrzeni europejskiej, a także wspierano inkluzywność.
9. Jest zdania, że zgodnie z Europejską konwencją krajobrazową i nowym europejskim programem na rzecz kultury ogólne cele Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018 można by wzbogacić o istotny element rozwoju terytorialnego w formie regionalnych i lokalnych strategii kulturalnych obejmujących propagowanie zrównoważonej turystyki kulturalnej.

⁽¹⁾ https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/artistic_freedom_pdf_web.pdf

10. Z zadowoleniem przyjmuje europejskie ramy działania w sprawie dóbr kultury, przedstawione w grudniu 2018 r., które obejmują pięć filarów i mają doprowadzić do rzeczywistej zmiany w sposobie doceniania przez nas europejskiego dziedzictwa kulturowego oraz jego ochrony i propagowania.

11. Przypomina, że Komisja wspiera sektor kultury – nie tylko za pośrednictwem poprzednich programów „Kultura” i „MEDIA”, ale również poprzez finansowanie z polityki spójności oraz programów COSME i „Horyzont 2020”. Przypomina także, że dostępne są dalsze instrumenty wsparcia w ramach programu Erasmus+, Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

12. Wzywa Komisję do zadbania o to, by zasada uwzględniania inwestycji w dziedzinie kultury w różnych obszarach polityki Unii stosowała się również do programowania funduszy europejskich, by kultura nie była postrzegana jako wyłącznie polityka sektorowa i by uznać jej rolę w odniesieniu do wszystkich wymiarów spójności (gospodarczego, społecznego i terytorialnego). Podkreśla w związku z tym znaczenie wzmocnienia synergii między kulturą a innymi obszarami polityki takimi jak turystyka, polityka regionalna, edukacja, młodzież oraz badania i rozwój.

13. Zwraca się do Komisji oraz państw członkowskich i ich instytucji zarządzających, by w ramach nowego programowania funduszy europejskich dla obszarów słabiej rozwiniętych zwiększyły inwestycje w kulturę oraz przewidziały wsparcie dla działań mających „zwrócić obywatelom” rozproszone dziedzictwo za pośrednictwem nienastawionego na zys partnerstwa publiczno-prywatnego, a także by wzmocniły podstawowe placówki kultury (w szczególności biblioteki publiczne).

14. Sądzi, że ważne jest zwiększanie inwestycji w dziedzinie kultury, co zostało już przewidziane w programach „Kreatywna Europa” i Erasmus+. Należy odpowiednio uwzględnić kluczową rolę regionów i miast w procesie integracji poprzez wspieranie nienastawionych na zys partnerstw publiczno-prywatnych, również w celu propagowania dobrych praktyk zarządzania.

15. Zauważa, że negocjacje w sprawie polityki spójności na okres po 2020 r. stanowią jasny i jednoznaczny punkt wyjścia dla opracowania przydatnej strategii na rzecz osiągnięcia ambitnych celów dzięki podwojeniu środków głównych programów europejskich mających bezpośredni wpływ na polityki kulturalne, takich jak „Kreatywna Europa” i Erasmus.

Rola władz lokalnych i regionalnych

16. Podkreśla, że każde państwo członkowskie UE posiada na swoim terytorium obszary uznane przez Unesco za „obiekty stanowiące dziedzictwo światowe”, cechujące się wyjątkowym znaczeniem kulturowym i przyrodniczym: ogółem w 27 państwach członkowskich UE znajduje się 381 obiektów światowego dziedzictwa, podczas gdy w skali światowej jest ich łącznie 1121.

17. Zaznacza, że dziedzictwo kulturowe znajdujące się na terytoriach państw członkowskich jest rozproszone i dostęp do niego jest w wielu przypadkach trudny. Ponadto często występują poważne problemy z zachowaniem tego dziedzictwa i korzystaniem z niego.

18. Wzywa Komisję oraz państwa członkowskie i ich instytucje zarządzające do wspierania wysiłków na rzecz ochrony i fizycznego zabezpieczenia dóbr kultury, przede wszystkim z myślą o zapewnieniu aktywnej ochrony rozproszonego dziedzictwa znajdującego się na wewnętrznych lub peryferyjnych terytoriach o utrudnionym dostępie.

19. Podkreśla znaczenie turystyki kulturalnej, która służy propagowaniu niezbywalnej wartości kultury, a jednocześnie wnosi znaczny wkład w rozwój terytorialny. Wskazuje w tym kontekście na potrzebę zintegrowanego podejścia do turystyki kulturalnej, również w ramach strategii inteligentnej specjalizacji, tak by racjonalnie zarządzać oddziaływaniem tego typu turystyki na obszary lokalne i zagwarantować jej zrównoważony charakter. W związku z tym zwraca uwagę na opracowany przez Komisję Europejską europejski system wskaźników turystycznych (ETIS), który może ułatwić mierzenie wyników, jakie różne kierunki turystyczne w tej gałęzi turystyki osiągają w zakresie zrównoważonego rozwoju. Wzywa ponadto do regularnej aktualizacji tego systemu.

20. Docenia rosnące zainteresowanie władz lokalnych i regionalnych w całej Europie promowaniem wspólnych wizji i działań w państwach członkowskich oraz ich zaangażowanie w tym zakresie. Ma nadzieję, że inne kraje podejmą inicjatywy podobne do tych, które zostały zrealizowane w ramach Karty z Agrigento, podpisanej przez setki burmistrzów i przewodniczących włoskich regionów i wspieranej przez stowarzyszenia o szczególnie reprezentatywnym charakterze.

21. Jest świadom konieczności większego zaangażowania obywateli w proces rozwoju kultury poprzez zapewnienie im narzędzi uczestnictwa. Ma ponadto świadomość wkładu, jaki kultura i różnorodność kulturowa mogą wnieść w zrównoważony rozwój, co odnotowano w Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030⁽²⁾, i zobowiązuje się dążyć do tego, by stały się one zasadniczymi czynnikami wspomagającymi taki rozwój na szczeblu lokalnym i regionalnym.

(²) <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

Priorytetowe cele władz regionalnych i lokalnych

22. Zachęca regiony i miasta w Europie oraz regionalne organizacje i sieci zajmujące się dziedzictwem kulturowym, by traktowały ramy działania jako inspirację przy opracowywaniu rozpowszechnionych i skutecznych działań i planów strategicznych w dziedzinie promowania dziedzictwa kulturowego i podnoszenia jego wartości.
23. Zaznacza, że władze lokalne i regionalne są właściwym szczeblem do podejmowania inicjatyw zwiększających znajomość europejskiego dziedzictwa kulturowego wśród osób zarówno w wieku szkolnym, jak i dorosłych, włączając w to te, które zamierzają osiedlić się w jednym z państw członkowskich UE.
24. Jest zdania, że znajomość europejskiego dziedzictwa kulturowego – rozumianego jako całość różnorodnych form wyrazu kulturowego, społecznego i twórczego, dziedzictwa i spuścizny wcześniejszych pokoleń oraz tradycji i zwyczajów narodów Europy – i korzystanie z niego stanowi narzędzie konsolidacji obywatelstwa europejskiego i sposobność integracji i włączenia społecznego.
25. Uważa za konieczne wzmocnienie na poziomie europejskim inicjatyw promujących znajomość europejskiego dziedzictwa kulturowego i dostęp do niego, ponieważ inicjatywy takie są niezbędnym elementem umacniania obywatelstwa europejskiego i krzewienia poczucia przynależności obywateli do Europy.
26. Podkreśla wkład, jaki mogą wносить sieci miast, wzajemne uczenie się i partnerstwa międzygminne – jako instrumenty integracji i udziału w życiu obywatelskim – w propagowanie kwestii obywatelskich i uwrażliwianie na nie, zwłaszcza w nowych państwach członkowskich.
27. Wnosi, by w ramach nowej agendy miejskiej 2030 zwiększono inwestycje w kulturę oraz w plany dotyczące wykorzystania dziedzictwa kulturowego, również tego zaniedbanego lub porzuconego, oraz partycypacyjnego i zrównoważonego zarządzania nim. Należy przy tym wykorzystać innowacyjne inicjatywy promowane przez gminy i współpracę propagowaną przez podmioty terytorialne.
28. Proponuje lepsze wyeksponowanie kluczowej roli władz lokalnych i regionalnych w promowaniu życia artystycznego i kulturalnego ich społeczności i w podnoszeniu jego wartości oraz apeluje o zwiększenie udziału tych władz we wspomnianej agendzie. W tym kontekście podkreśla potrzebę zapewnienia właściwej równowagi między przydziałem środków na projekty o dużej skali a lokalnymi i regionalnymi środkami i działaniami w zakresie finansowania, w tym ze strony MŚP.
29. Wzywa Komisję do ułatwienia obywatelom dostępu do kultury i miejsc pamięci poprzez zachęcanie do konsumpcji kulturowej, w szczególności ze strony młodszego pokolenia, rozwijanie zintegrowanej polityki w zakresie kształcenia i szkolenia przez całe życie oraz zachęcanie społeczności terytorialnych do angażowania się w inicjatywy kulturalne.
30. Uważa, że należy wspierać sektor kultury i sektor kreatywny, zwłaszcza działania związane ze znajomością dziedzictwa i korzystaniem z niego, które mogą przynieść wyniki w zakresie jakości, zatrudnienia, innowacji cyfrowych i włączenia społecznego, a także działania związane z rozwojem sztuki wizualnej i widowiskowej w wymiarze europejskim.
31. Zdaje sobie sprawę z tego, jak ważne jest wykorzystanie możliwości cyfrowych do promowania kultury w sposób interaktywny i dotarcia do wszystkich grup społecznych, zwłaszcza osób młodych, jako przyszłych strażników i propagatorów dziedzictwa kulturowego.
32. Wnosi do Komisji o wspieranie rozwoju stosunków kulturalnych między krajami basenu Morza Śródziemnego, w tym działań w zakresie dyplomacji kulturalnej.
33. Zwraca uwagę na znaczenie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej w dziedzinie kultury, jako że dziedzictwo kulturowe sięga poza granice⁽³⁾. Podkreśla w związku z tym zasadniczą rolę władz lokalnych i regionalnych, także we wdrażaniu komponentu strategii makroregionalnych dotyczącego kultury.
34. Podkreśla, że aby ułatwić zaznajamianie się z europejskim dziedzictwem kulturowym i korzystanie z niego, konieczne jest usprawnienie wymiany danych i informacji między organami administracji publicznej w państwach UE, a także komunikacji między nimi i obywatelami.
35. Wzywa Komisję do podjęcia konkretnych działań promujących rzeczywisty udział obywateli europejskich w dziedzictwie kulturowym rozproszonym na terytorium państw członkowskich oraz zachęcających ich do korzystania z niego. Komisja powinna zwłaszcza ułatwić uzyskanie pełnego dostępu do informacji jako warunku aktywnego uczestnictwa oraz wspierać utworzenie specjalnej platformy informacyjnej.

⁽³⁾ Np. Szlaki Kulturowe Rady Europy (<https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/about>) czy inicjatywa Unesco „World Heritage Journeys – Europe” (<https://visitworldheritage.com/en/eu>).

36. Zobowiązuje europejskie miasta i regiony, w ramach przyznanych im zdolności administracyjnych, do zbadania – za pośrednictwem czołowych podmiotów – opartych na kulturze modeli innowacji społecznych i gospodarczych oraz do promowania inicjatyw skierowanych do społeczeństwa obywatelskiego i stowarzyszeń z myślą o angażowaniu obywateli w rozwój kultury oraz ochronę i promowanie materialnych i niematerialnych dóbr kulturalnych.

Bruksela, dnia 12 lutego 2020 r.

Apostolos TZITZIKOSTAS

*Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów*
